

כ"ו חדר + ארבע

תנאך לא נעלה: ויחר למשה מאד ויאמר אל יהוה אל תפן אל מנתתם לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעתי את אחד מהם:

תולדות ובית אהרן והוספות [טו] מילה ט: מרס נל, יושלנו מילה פ"ב ט: ספר מרס פ"ב ט: מילתא נל ספח פ"ב טמ"ד פ"ב מכלית פ"ב ט: דביר פ"ב פ"ב ט: קריד פ"ב ט: שרע פ"ב ט: מדכט שמעל פ"ב ט: אליו רב פ"ב ט: וכו' פ"ב ט:

שפתי חכמים

ו הכי פירשו אפילו הענין אל תעלה לפניך: ו דקשה לו (לפי פשוטו) דבקרא כתוב מנחה, וקטרת אנה נקראת מנחה ופירושו על החמורים שמקריבין גם כן מנחה עם החמורים: ח פירושו אל שהיה מלך אהרן הזאת לחמור, ויהיה פירושו [ולא] חמור אחר מהם, שהם ישראל, שעברתי לו וקרא לישראל חמורים, חלילה שיאמר כאלה, רק "חמור" סמוך לאחד פירוש חמור של אחר מהם, ואינו נטלתי במקום נשאתי, שלא לחשוב שנשאתי הוא לשון הרחיקו: ו"א מורתי: ט [ב"ש] שפתי חכמים להעיר, מכל מקום לא לקחתי, דאם לא כן בכאי משכחת, וילגא משום שלא היה צריך משום דבר לא לקח ואילו היה צריך היה לקח:

(טו) ויחר למשה מאד. נעטער עד למלך (ממונה) א' אל תפן אל מנתתם. לפי פשוטו, הקטרתו שהם מקריבין לפניך מחה, אל תפן אליהם [ולא], ומדרשו, אמר, יודע אני שיש להם חלק בחמירי זונה, (אף) חלקם לא יקובל לפניך לרעו, מימיתו השם ולא חאללו (ממונה) ז: א' חמור אחד מהם נשאתי. לא חמורו של אחד מהם נטלתי, לא חמורו של אחד מהם נטלתי, והרכבתי את השמי ואת עי כההלכתי ממדין למצרים, והרכבתי את השמי ואת עי על החמור ט, וזהו לי לטוב אומו החמור משלם, לא נטלתי אלה משלי (טס). ותרגום אונקלוס פקריה, לשון ארמי, כך נקראת אנגריא של מלך שמו:

מוסף רש"י

[יד] ויחר. לשון כרייה (שמות לו כט), פוקי"ד בלע"י (משל ל י): [טו] ויחר למשה מאד. נעטער עד למלך, משל אלהם עד עם חמור, ממונה עמו ומשתי הרי יו (תמ וות), ולא אנו משתי הרי זער גדול (תמס ודלמן בסס התנומה):

אבן עזרא

טו ויחר. זה הרבו כבוד פירשוהו, כי העולה והמנחה מארכת האף על הרשעים ב, ודתי ואברים היו אנשים גדולים והקריה מנחה קודם זה המעשה. וזה טעם אל תפן אל מנתתם, ופנה אלי, כי לא נשאתי חמור אחד מהם: ופירוש נשאתי, ששמתי משא עליה:

אבי עזר

ב ויחר וגו', כי העולה והמנחה מארכת אף וכו'. הוראה יתמה על הפלה משה להטיל זוגו ולא כן עשה נטות העול ושאר פושעים, וזה טעם נדבול כל החולקות עוקבת רעים טובים בתיב הפשע, לכן פקס אל הקריה שאל ארץ רחמי, ויחלם להם כפעלם מיד ולמלה, פן יבנה בעצם כל המנחה. ושלמה אמר בעצמותו וקולו ז ט חט (לעטע) [לעמק]

בעל הפוריים

טו אל תפן. ו במסורה. אל תפן אל מנתתם. אל תפן אל קשי העם הזה ודברים ט טו). אל תפן אל ארץ ואיב לו בא. פירוש הם קשי עם ודבריהם דברי און על כן אל תפן אל מנתתם: אחד מהם. ו במסורה. ולא הרעתי את אחד מהם. ואיך כי ישבו אחים יחדיו ומת אחד מהם ודברים מה ה, יהיו נא

ספורינו

טו אל תפן אל מנתתם. אל תפן אל שום פון קרבן שיקריבו לכפר עליהם, על היפך ירח מנחה (ש"א ח טו). וה, כי אני מוחל על עולבתי, ואין לחמול להם בלעזי וה, כאמרו (וישא פה) עונות שכן אדם לחכיר אין יום הכפרים מכפר עד שרצה חברו. וכן ידברו אבר יומיה יו כט כי כור שוחה לנפשי, וכו' עמרי לפניך לדבר עליהם טובה וגו' אל תכפר על עונם, וחסאתם מלפניך אל תחתי: א' חמור אחד מהם נשאתי. אפילו כמה שהיה הרעו מחכירו לא נהניו מהם, שלא קבלתי כמה אפילו חמור כהשאלה, ואם כן היה שררתי עליהם כולף לתועלתם ולתקן צעיהם, לא לתועלתו והנאתו כלל, ואים מתרעמים על שררה אלא מצד מה שהם כמיו טובה: ו' אל הרעתי את אחד מהם. אפילו איכה הרעא מכת דין חייב אין להם עלי, שלא קרה להם שיכואו לפני לדין באופן שאחייבם:

ו ותקוף למשה לחרא ואמר קדם יי כבעו מןך לא תספיל לדודן דידהון דלא חקרא דחד מנהון שחרית ולא אכאשית לחד מנהון:

תרגום ירושלמי

ו וקאש למשה לחרא ואמר קדם יי לא תספיל לדודן דידהון לא חקרא דחד מנהון וקאשית לחד מנהון:

רמב"ן

(טו) אל תפן אל מנתתם. לפי פשוטו הקטרת שהם מקריבים לפניך למחר אל תפן אליה. ומדרשו אמר ידע אני שיש להם חלק בחמירי צבור חלקם לא יקרב לפניך לרעון, לשון רש"י. ואינו נכון בעיני שיהיה על הקטרת, לפי שעל דתן ואבירם הוא אומר כן שחרה לו על דבריהם והם לא היו בחון העדה הנוצרים להקטיר קשות. אבל פשוטו, כי כעבור שהיו אלה רוצים בכהונה להקריב קרבן, אמר משה יאל תפן אל מנתתם אל תפן אל קרבן שיקריבו לפניך ואל תפלה שיתפללו לך, כי כל הקטנות גם התפלה יקראו מנחה בכחוב. וגם אמר

אור החיים

טו ויאמר אל ה' אל תפן וגו'. הכוונה לך שאלה הפלאת שגלח הרשעים עמו, מזה הכיר יהושע צנינה רע גמור אשר טענו לשנא צנינה הטוב שגלח מוט בלא קינה, ולזה אמר אל ה' אל תפן אל מנתתם:

והכוונה מה לך שאלך אל אדם שאלך צדו ומעשים טובים, וכבר קדם לנו שאלך הקדוש ברוך הוא מקפח שכר בל צדיה וצדיה (ביק לו:), ואפילו של רשעים, דכתיב (דברים לו ד) אל תמהו ואין עול, ולא ולמד משכר פקעומו על אופו רשע (מסעיך לו:), אשר על כן תש משה שגמרו להם לזכר מנהו צדיק, שפכות מולה, לזכר יקפח מה ואמר אל תפן אל מנתתם, פירוש אפילו זכות שכר היעשה מנחה לה' לא יקח לה ולא יעש אליה:

ואם חמור אף יעול דמרו ימנך לאנשים ההם לעוונות ומשפטים, דע כי הצדיקים יש כח בהם להפקיע זכות המנחה לרשעים, כשיראו שהם מוחלטים צדיק, והוא סוד לדין מושל (ב"רמאט אליהם) ש"ב גכ, פירוש מושל צדקא ה', שיעשה האדם, אם יראה צעיהם להפקיע זכותו ממנו,

ליקומו הערות על אור החיים

[ג] עיין שם כשרך אחרי השליח אתא גבריאל העמידו, אמר רבי יוחנן אלמלא בא גבריאל והעמידו לא היה תקנה לשונאיהם של ישראל, ופירשי' שם שהיה שכרו מרובה והיה לו רשות לאבד שאריותו, עד כאן:

כ"ו יקר

שלה אחריהם לדבר על לבם דברי שלום, והמה חשדו את משה שלכן שלא אחריהם לפי שהם גדולים והעיקר בחבולות זה, ודעה משה ליתן להם איוו מנינו של שררה דרך שחד כדי שיתחלקו מן החבולות ואז ממילא ישתלכו כולם, על כן השיבו למשה לא נעלה, לא נקבל מנינו של שחד שום מעלה ושררה, ועל זה אמרו העיני האנשים ההם נתקן, כי השוחד יעוד (דברים טו ט), וכי אהו סובר לעוד עינינו בשוחד זה. וכדי לתקן לשון האנשים ההם, נראה שלא על עצמם אמרו כן אלא על כל האנשים אשר אתם כי אף אם נתנו שחוק כבעור שחתן לנו איז שרדה או נחלת שדה וכו', מכל מקום האנשים אשר אתנו כל שכן דפקדו טפ"י, העיני האנשים ההם אשר אתנו נתקן שיהיו כל כך צורים שלא ירגישו בחבולתה זו, לפיכך נלע נעלה לא נקבל ממך שום שררה ועליה: ומה שהכניסו הך סיפור זה המעט כי העליתנו וגו'. חזא

of fields and vineyards שְׂדֵה וְכַרְם
if you put those people's eyes out, הַעֲיִי הָאָנָשִׁים הָהֵם תִּנְקַר
[even then] we would not go up." לֹא נַעֲלֶה:

15. Moshe was extremely distressed, טו. וַיִּחַר לְמֹשֶׁה מְאֹד
and said to Adonoy: וַיֹּאמֶר אֶל־יְהוָה
"Do not turn to their offering; אַל־תִּחַפֵּן אֶל־מִנְחֹתָם

RASHI

רש"י

If you put those people's eyes out, etc. הַעֲיִי הָאָנָשִׁים הָהֵם תִּנְקַר וְגו'.
Even if you send agents to put our eyes out⁷¹ אֲפִילוּ אִתָּה שׁוֹלֵם לִנְקַר אַתְּ עֵינֵינוּ
unless we go up to you, we will not go up.⁷² אִם לֹא נַעֲלֶה אֵלֶיךָ, לֹא נַעֲלֶה:

Those people.

Like a man who attributes his own curse
to someone else.⁷³ הָאָנָשִׁים הָהֵם.
כְּאִדָּם הַתּוֹלֵה קִלְחֹו
בְּחֻבְרוֹ:

[15] Moshe was extremely distressed.

And Moshe was very grieved.⁷⁴

Do not turn to their offering.

According to the plain interpretation,
[through] the incense

which they will offer before you tomorrow,⁷⁵
do not turn to them.

According to the Midrash,⁷⁶ he said,

"I know that they have a portion
in the continual communal sacrifices.⁷⁷

Let their portion not be received by you favorably.
Let the fire allow it to remain without consuming it."⁷⁸

הַעֲיִי הָאָנָשִׁים הָהֵם תִּנְקַר וְגו'.
אֲפִילוּ אִתָּה שׁוֹלֵם לִנְקַר אַתְּ עֵינֵינוּ
אִם לֹא נַעֲלֶה אֵלֶיךָ, לֹא נַעֲלֶה:
הָאָנָשִׁים הָהֵם.
כְּאִדָּם הַתּוֹלֵה קִלְחֹו
בְּחֻבְרוֹ:

טו. וַיִּחַר לְמֹשֶׁה מְאֹד.

וַיִּחַר עַד לְמָאֵד:

אַל־תִּחַפֵּן אֶל־מִנְחֹתָם.

לְפִי פְשׁוּטוֹ,

הַקְטָרֶת

שֶׁהֵם מִקְרִיבִין לְפָנֶיךָ מָחָר

אֶל תִּחַפֵּן אֲלֵיהֶם.

וּמִדְרָשׁוֹ, אָמַר

יֹדַע אֲנִי שֶׁיֵּשׁ לָהֶם חֵלֶק

בְּתַמִּידֵי צִבּוֹר,

אֲף חֵלֶקֶם לֹא יִקְוֶה לְפָנֶיךָ לְרַצּוֹן;

תִּנְחַנְחוּ הָאֵשׁ וְלֹא תֹאכְלֵנוּ:

and they said, "We will not go up. וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלֶה:

13. Is it but a pittance י.ג. הַמַּעֲט

that you have brought us up כִּי הַעֲלִיתָנוּ
from a land flowing with milk and honey מֵאֶרֶץ זָבַת חֵלֶב וְדָבָשׁ
to kill us in the desert, לְהַמִּיתָנוּ בְּמִדְבָּר
that you must exercise power over us כִּי־תִשְׁתַּרְרַר עָלֵינוּ
to make yourself powerful as well? גַּם־הִשְׁתַּרְרַר:

Sheini (Second Aliyah)

שני

14. Even into a land flowing with milk and honey י.ד. אֲף לֹא אֶל־אֶרֶץ זָבַת חֵלֶב וְדָבָשׁ
you have not brought us, הֲבִיאָתָנוּ
and [not] given us an inheritance וְתַתֵּן לָנוּ נַחֲלָה

RASHI

רש"י

We will not go up.

Their own words⁶⁷ caused them to stumble—
they will have nothing but a downfall.

[14] And [not] given us.

The statement relates to לא ("not"), mentioned above,
as if to say, "you have not brought us,
and you have not given us an inheritance
of fields and vineyards.

You told us,⁶⁸ "I will bring you up
out of the suffering of Egypt

to a good land . . . [flowing with milk and honey]."

You brought us out of there,
but not to a land flowing with milk and honey⁶⁹

did you bring us.

Rather, you decreed, against us,
that we die in the wilderness,

as you said to us,

"Your corpses will fall in this wilderness."⁷⁰

לֹא נַעֲלֶה.
פִּיהֶם הִכְשִׁילָם,
שֶׁאִין לָהֶם [עֲלִיָּה] אֶלָּא יִרְדָּה:
[י.ד.] וְתַתֵּן לָנוּ.
הַדָּבָר מוּטָב עַל "לֹא" הָאָמַר לְמַעֲלָה,
כְּלוּמַר לֹא הִבִּיאָתָנוּ
וְלֹא נָתַתָּ לָנוּ נַחֲלָה
שְׂדֵה וְכַרְם;
אָמַרְתָּ לָנוּ, אַעֲלֶה אֲנִיכֶם
מִמִּצְרַיִם מִצְרַיִם
אֶל אֶרֶץ טוֹבָה וְגו',
מִשָּׁם הוֹצֵאתָנוּ,
וְלֹא אֶל אֶרֶץ זָבַת חֵלֶב וְדָבָשׁ
הִבִּיאָתָנוּ,
אֶלָּא גָזַרְתָּ עָלֵינוּ
לְהַמִּיתָנוּ בְּמִדְבָּר,
שֶׁאָמַרְתָּ לָנוּ,
בְּמִדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ סַגְרֵיכֶם:

⁶⁷ "We will not go up," rather than "we will not go." (G.A.) ⁶⁸ Shemos, 3:17. ⁶⁹ In the text, death in the wilderness is mentioned first (v. 13), then the failure to reach the land of milk and honey (v.14), yet Rashi reverses the order because death in the wilderness includes not reaching the land. Thus, it would be illogical to first mention the death, then add the failure to reach the land. The text, however, mentions the death decree first, because this was the indication that they would never reach the land. The sense of their complaint is, "you decreed death in the wilderness, so it is clear that you will never bring us to the land." (G.A.) ⁷⁰ 14:29.

Not "If you put our eyes out." Then we will have met, and going up to you would be irrelevant. (G.A.) ⁷² Not nply "if you put our eyes out we will not go up to you." Obviously, we would then be unable to go up. Rather, ven under the threat of putting our eyes out, we will not go up." (M.) ⁷³ They really meant their own eyes. See shi to 12:12. ⁷⁴ Tanchuma, 7. Although וַיִּחַר generally means "he was angry," here it means "he was distressed." e Bereishis, 45:5. ⁷⁵ Ramban objects to this interpretation, contending that Moshe's request was directed only inst Dasan and Aviram, because of their extremely offensive remarks, and they were not among the two ndred and fifty incense burners. Rashi's opinion is that the two hundred and fifty pretenders to the kehunah tolah acted on behalf of all of Korach's followers, just as the Kohain Gadol actually represents the people. Thus, she requested that their incense-offering be rejected because of Dasan and Aviram, whom they represented. A.) Or, after Moshe's overture to Dasan and Aviram was rejected, he returned his attention to Korach and his up, and asked God to refuse their offering. (M.) ⁷⁶ The incense-offering was patently unacceptable, since the) were not kohanim, and there was no need to ask that it be denied. (G.A.) ⁷⁷ The communal olah-sacrifice red twice daily. Shemos, 29:38. ⁷⁸ Tanchuma, 7.

